

รายงานการวิจัย
เรื่อง
ภูมิปัญญาเกี่ยวกับพืชสมุนไพรในป่าเบญจป่าตาม

โดย
สนั่น ชูสกุล
ไพเราะ สุจินพรัหม
สุภาวดี ศรีณยุตตานนท์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ
ประจำปีงบประมาณ 2540

บทคัดย่อ

การศึกษานโยบายเกี่ยวกับพืชสมุนไพรในป่าตามโครงการนี้ มีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่การรวบรวมชนิดของพืชสมุนไพรและระดับความรู้จากหมอสมุนไพรพื้นบ้านที่มีประสบการณ์ในการใช้พืชสมุนไพรจากป่าทุ่งป่าทาม รวมทั้งวิธีการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรจากป่าทุ่งป่าทามอย่างยั่งยืน เป็นการศึกษาเบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยและประยุกต์ใช้ในอนาคต ทั้งนี้เพื่อเป็นผลประโยชน์ของชุมชนเป็นที่ตั้ง การศึกษาทำขึ้นในขอบเขตพื้นที่ป่าทุ่งป่าทามบริเวณแม่น้ำมูลตอนกลาง และระดับความรู้จากหมอสมุนไพรใน 3 จังหวัดคือ สุรินทร์ ร้อยเอ็ด และศรีสะเกษ

พบว่า พรรณพืชป่าทุ่งป่าทามที่หมอยานำไปใช้ประโยชน์ สามารถรวบรวมได้ 57 ชนิด ซึ่งรวบรวมข้อมูลด้านชื่อเรียกเป็นภาษาเขมร ไทย ลาว ส่วย และชื่อวิทยาศาสตร์ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ ภูมิฐานที่พบ และสรรพคุณทางยา ขณะเดียวกันสามารถรวบรวมสูตรยาได้ 69 สูตร มีทั้งสูตรยาที่รักษาโรคทั่วไปเช่น กะบูน ปวดท้อง ไข้ หรืออาการหนักเช่น อัมพาต กามโรค เยี่ยวขัด ทั้งเป็นโรคเกี่ยวกับผู้หญิง โรคเด็ก

ปัญหาสำคัญที่พบคือ ภูมิปัญญาด้านสมุนไพรจากป่าทุ่งป่าทามอยู่ในสภาพกำลังจะสูญหายไป เนื่องแต่ความนิยมน้อยลงเพราะมีการแพทย์สมัยใหม่เข้ามาแทนตามวิถีในชีวิตสังคมแบบใหม่ และปัญหาสำคัญคือ พื้นที่ป่าทุ่งป่าทามกำลังถูกคุกคามอย่างหนัก ทั้งจากการบุกรุกพื้นที่ของชุมชนและโดยโครงการรัฐเช่น การสร้างเขื่อน สร้างถนน ทั้งองค์ความรู้เรื่องป่าทุ่งป่าทามยังขาดแคลนมาก ทั้งที่เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ยังไม่มีนโยบายและกฎหมายใดเป็นการเฉพาะที่จะดูแลคุ้มครองพื้นที่ป่าทุ่งป่าทาม

ข้อเสนอสำคัญเชิงนโยบายคือ ให้รัฐมีนโยบายและมาตรการในการวิจัย พัฒนา คุ้มครองพื้นที่ และส่งเสริมองค์กรชุมชนในการดูแลและใช้ประโยชน์ในป่าทุ่งป่าทามอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอต่อการพัฒนาองค์ความรู้ด้านสมุนไพรจากป่าทุ่งป่าทามคือ ให้ศึกษาวิจัย ทดลองสมุนไพรจากป่าทุ่งป่าทามอย่างเป็นระบบ เพื่อทดแทนยาสมัยใหม่ที่มีราคาแพง และให้ประโยชน์ตกเป็นของชุมชนเจ้าของภูมิปัญญานี้ตามสมควร

